

Conceptul reformării sferei științei și inovării

Academia de Științe a Moldovei în baza Strategiei de cercetare-dezvoltare a elaborat proiectul concepției reformării sferei științei și inovării, care prevede reformarea sistemului actual de administrare a cercetării prin ajustarea regimului juridic al acestuia la rigorile Spațiului European de Cercetare.

Reforma constituie un angajament din partea tuturor actorilor implicați și este axată pe următoarele priorități:

Priorități asumate de către autoritățile publice:

- Asigurarea condițiilor pentru atingerea performanței în cercetare (majorarea salariilor și indemnizațiilor, creșterea finanțării programelor și proiectelor);
- Crearea premiselor pentru atragerea tinerilor talentați în cercetare (consolidarea și sprijinirea clusterului educațional-științific);
- Asigurarea unui trend pozitiv în finanțarea științei, până la 1% din PIB până în 2020 (0,12% anual).

Priorități asumate de către comunitatea științifică:

- Cercetare pentru educație (creșterea nivelului cunoașterii);
- Cercetare pentru business (implementarea inovațiilor);
- Cercetarea pentru cultură (salvagardarea identității și patrimoniului cultural);
- Cercetare pentru mediu (conservarea biodiversității și protecția împotriva poluării)

Pentru îndeplinirea obiectivelor propuse, conceptul prevede următoarele acțiuni:

1. Constituirea Agenției Naționale pentru Cercetare și Inovare (ANCI).

ANCI va reprezenta autoritatea administrativă centrală, responsabilă de elaborarea și realizarea politicilor în domeniul cercetării-dezvoltării și inovării, de distribuirea alocațiilor bugetare pentru proiectele de cercetare-dezvoltare și inovare pe bază de concurs.

STRUCTURA. Din componența ANCI vor face parte 9 persoane alese prin concurs (Consiliul de Administrație), reprezentanți ai comunității științifice, experți în domeniul cercetării-dezvoltării și inovării, cu condiția că ei nu dețin funcții de conducător în instituțiile pe care le reprezintă, iar experții înaintați de ministere nu trebuie să fie angajați ai ministerelor, inclusiv: Consiliul rectorilor și AȘM – câte 2 persoane, ministerele (la decizia Guvernului) – 4 persoane, Camera de Comerț și Industrie – o persoană. Persoanele desemnate care au promovat concursul sunt delegate de instituțiile pe care le reprezintă, pentru o perioadă de patru ani. Activitatea ANCI va fi condusă de directorul general, cu grad științific de doctor sau doctor habilitat, ales prin concurs de Consiliul de administrație pe un termen de 4 ani și confirmat în funcție de Guvern.

TRIBUȚIILE. ANCI va elabora în parteneriat cu ministerele, AȘM și Consiliul Rectorilor Programul Național de Cercetare-Dezvoltare, care va deveni principalul instrument de promovare a politicii de stat în domeniu. ANCI va propune Programul Național de Cercetare-Dezvoltare pentru examinare și va asigura corelarea acestui document de politici cu prioritățile de dezvoltare economică și socială a țării.

Agenția va organiza întreg procesul de selectare, evaluare și finanțare a programelor și proiectelor de cercetare-dezvoltare și inovare în cadrul concursurilor publice.

2. Crearea Consiliului Național pentru Cercetare-Dezvoltare (CNCD) în calitate de organ consultativ al Prim-ministrului, fără personalitate juridică.

STRUCTURA. CNCD va fi alcătuit din 15 persoane, șase reprezentanți ai guvernului, din oficiu Prim-ministrul, președintele CNCD, șase reprezentanți ai comunității științifice, din oficiu președintele AȘM și președintele Consiliului Rectorilor, vicepreședinți CNCD și Secretarul științific general al AȘM, care va organiza secretariatul CNCD, un reprezentant al Camerei de Comerț și Industrie, un reprezentant al Consiliului Național pentru Participare și directorul ANCI.

TRIBUȚIILE. CNCD examinează în consens și recomandă Guvernului proiectele de politici în domeniul cercetării-dezvoltării și inovării propuse de ANCI, propune Guvernului volumul mijloacelor financiare bugetare necesare pentru realizarea lor, asigură comunicarea și cooperarea dintre principalii factori implicați în elaborarea și implementarea politicilor în domeniu la nivel guvernamental, al antreprenoriatului și al comunității științifice. Conform concepției propuse, Consiliul Național pentru Cercetare-Dezvoltare

organizează anual selectarea candidaților, evaluarea și pregătirea propunerilor în vederea decernării Premiului național în domeniul științei, tehnologiilor, culturii, artei și sportului.

3. Revizuirea mecanismului de finanțare a științei prin introducerea următoarelor modalități de finanțare a cercetării.

1) **Finanțarea instituțională** acordată de către fondator (institutes de cercetare ale AȘM și institutelor ramurale, subdiviziuni de cercetare din universități, ținând cont de finanțarea didactico-științifică), în volum stabilit prin metodologia aprobată de Guvern, necesară pentru cheltuielile de bază aferente activității de cercetare-dezvoltare și inovare, ce includ cheltuielile de regie, salarizarea unui număr de cercetători, a personalului auxiliar, a personalului de conducere a organizației și a subdiviziunilor ei. Acest tip de finanțare va fi acordat și organizațiilor de drept public din sfera științei și inovării, la constituire, pe un termen de 2 ani de activitate, după prezentarea și aprobarea unui program de cercetare, care se încadrează în prioritățile strategice, stabilite în Programul Național de Cercetare-Dezvoltare și Inovare.

2) **Finanțarea în bază de concurs** reprezintă finanțarea cercetării exclusiv în bază de concurs public pe criterii de performanță, organizat de Agenție pentru toate organizațiile din domeniu.

3) **Cofinanțarea** cercetării-dezvoltării și inovării din două sau mai multe surse, inclusiv în baza parteneriatului public-privat. Cofinanțarea se va efectua preponderent din mediu privat și fonduri sectoriale interesate în activitățile de cercetare-dezvoltare respective.

4) **Elaborarea unui nou mecanism de salarizare, care să stimuleze performanța.** Modificarea cadrului normativ existent în Republica Moldova în scopul majorării salarizării angajaților din organizațiile din sfera științei și inovării și alte instituții de asigurare a activității de cercetare-dezvoltare și inovare.

4. Reconstituirea și dezvoltarea structurilor de administrare și autoadministrare ale Academiei de Științe a Moldovei.

Conform concepției, AȘM va fi o instituție publică autonomă, de interes național în domeniul cercetării-dezvoltării și inovării, persoană juridică de drept public, care funcționează pe principiile autoadministrării. În componența AȘM se vor regăsi organizațiile din subordinea Academiei, organul reprezentativ fiind Adunarea Generală și organul executiv – Prezidiul AȘM.

În cadrul AȘM vor funcționa secții de științe, instituite conform statutului AȘM, care vor organiza examinarea publică a proiectelor de cercetare-dezvoltare și inovare la solicitarea Agenției Naționale pentru Cercetare și Inovare, fondatorilor și organizațiilor din sfera științei și inovării. Orice organizație de cercetare din țară se poate afilia la AȘM. Secțiile de științe în comun cu autoritățile administrației centrale vor constitui comisii specializate pentru evaluarea rezultatelor științifice. În urma evaluării, rezultatele vor fi înaintate pentru înregistrare de către AȘM, în cadrul arhivei Bibliotecii Științifice Centrale „A. Lupan”. AȘM va elabora și dezvolta o bază de date a rezultatelor științifice (funcție anterior deținută de AGEPI).

AȘM va fi finanțată de la buget, conform unui compartiment distinct al Legii cu privire la bugetul de stat, și din alte surse de alternativă. Conform concepției, AȘM va gestiona doar resursele financiare, destinate institutelor din cadrul Academiei și va rămâne organizator a postdoctoratului.

5. Substituirea procedurii de acreditare prin evaluarea performanței și certificarea performanței

1) **Evaluarea performanței** – proces de evaluare a activității organizațiilor din sfera științei și inovării, organizat din inițiativă proprie sau de către Consiliul Național pentru Evaluare și Atestare și efectuat de evaluatori naționali sau internaționali, conform Metodologiei de evaluare a performanței organizațiilor din sfera științei și inovării, aprobate de Guvern.

2) **Certificarea performanței** – proces prin care Consiliul Național pentru Evaluare și Atestare certifică competența organizației din sfera științei și inovării, a personalului ei, de a desfășura activități specifice profilului lor, în conformitate cu Metodologia privind certificarea performanței organizațiilor din sfera științei și inovării, aprobată de Guvern.

5. Dezvoltarea mecanismelor pentru stimularea meritocrației, încadrarea tinerilor talenți în cercetare, antrenarea diasporei, revenirea savanților autohtoni în țară, etc.